

Kljub veliki potrošnji rib, velika mesta srednjeatlantske obale niso ribarska središča. V njih najdemo le redke poklicne ribiče. Mesta Baltimore, Philadelphia, New York oskrbujejo z ribami od drugod. Tako je New York konsu-miral leta 1946 125.000 ton rib, ki so jih skoraj polovico uvozili iz Nove Anglije, okoli 36% iz Chempeahe zaliva, medtem ko so južnoatlantske države dale le 3,6%. Večina rakov in mehkužcev pa je prišla iz Chempeahe področja - 67%, južnoatlantske države so prispevale le 15,4%, Nova Anglija - 13%.

V južnoatlantskem področju in ob obalah Mehiškega zaliva je vse ribištvo /razen lova na rake/ omejeno na ozko obalno področje in na številne zalive, ki so razviti od rta Hatteras pa vse do izliva reke Rio Grande. Če izločimo lov na posebne vrste sledi /Menhaden, ki jih predelujejo predvsem v ribjo moko in ribje olje/ in na užitne rake, je ostalo ribištvo lokalnega pomena in lahko zalaga le najbližji trg. Edino na Floridi ulove večje količine rib, ki služijo za prehrano prebivalstva.

Ob Mehiškem zalivu danes absolutno prevladuje lov na posebne vrste rakov /Garnellen/. V letu 1947 so v Mehiškem zalivu ulovili 3/4 vseh rakov v ZDA. Tod so danes sštevila središča za konserviranje ostrig in rakov. Od 52 tovarn te vrste jih odpade 24 na Louisiano in 19 na atlantske države. Zato se v nekaterih predelih zalivske obale skoraj izključno bavijo z lovom na ostrige in rake.

Posebnost, ki je značilna za celotno atlantsko področje, pa je lov na posebno vrsto sledi /Menhaden/, ki jo predelujejo v ribje olje in kostno moko. Lov na te sledi se je zelo razširil in je danes najvažnejša ribarska panoga zapadne poloble. Največja središča za pridobivanje ribjega olja in moke /umetno gnojilo/ so v srednje in južnoatlantskih državah /Lewes, Dela, Reedville, Port Mowmouth, Beafast N.C. in druga/.

Vir: F. Bartz: Die Fischereiwirtschaft an den atlantischen Küsten der USA. Die Erde 1954/2.

Vladimir Kokole

Nova Zelandija

Komaj dobrih stopetdeset let je minilo odkar je stopil prvi Evropejec na tla tega daljnega otočja, toda v tem času je Nova Zelandija tako temeljito sprememila svoje lice kakor le malokatera dežela. Tasmanovi mornarji so jo na svojih vožnjah okrog Avstralije prvi zagledali in ji dali ime po eni domačih obmorskih pokrajin. Vendar je šele James Cook sto let za njimi vrisal na zemljevid južnega Pacifika obrise nove dežele. Dva velika otoka, ki v glavnem sestavljata današnjo Novo Zelandijo pa sta bila naseljena že pred tem. Polinezijci, ki so se iz tropskih otokov Tihega oceana širili na vse strani so prišli na Novo Zelandijo že pol tisočletja pred Evropci. Med tem so imeli dovolj časa, da so se prilagodili novemu okolju, ki jim je bilo močno tuje.

Nova Zelandija leži že toliko na jugu od ekvatorja, onstran kozorogovega povratnika, da samo severni otok še čuti blagodejne vplive tropikov, med tem ko sega južni otok vse do 45. vzporednika, daleč v ogromno prostranstvo južnega cirkumpolarnega morja. Skupni učinek te lege je, da ima severni otok milo, domala subtropsko podnebje, kjer temperatura

tudi v hladnejši letni dobi ne pade pod 10 stopinj. Južni del južnega otoka pa je pozimi že hladen in ima podnebje, ki je močno podobno podnebju norveške obale. Lega sredi oceana, ki obliva obale Nove Zelandije pa preprečuje, da bi bile razlike med hladnejšo in toplejšo polovico leta znatne. Vsekakor pa je skoraj vsa dežela dobro namočena. Močno se že pozna vpliv zahodnih vetrov, ki začenjajo v teh širinah prevladovati tudi na južni poluti in prinašajo obilo padavin, posebno v hladnejši dobi, ko se pas zahodnih vetrov oz. potujočih depresij bolj približa ekvatorju. Visoke gore, ki spremljajo zlasti južni otok na zahodni strani prestrežejo največ vlage in povzročajo, da so zahodni deli otočja bolj namočeni kakor vzhodni. Razlika je očitna zlasti na južnem otoku, kjer se v vzhodnem delu zahodni vetrovi uveljavljajo kot fen in močno znižajo množino padavin, tako da je ta del ponekod četudi na manjših področjih že prav sušen. Ta razlika je dosti manjša na severnem otoku, kjer so zahodni vetrovi šibkejši in je gorski svet manj strnjena pregraja. V celoti je namreč Nova Zelandija gorata in hribovita dežela. Smer slemen JZ -SV je zlasti očitna v zapovrstnih gorskih slemenih na južnem otoku. To je v soglasju s tektonsko zgradbo otočja, ki je v bistvu rob večje avstralske kopnine iz preteklih geoloških dob, a so jo kasnejši premiki razbili tako, da se je ohranila kopnina le na obrobju, ki je bilo tektonsko aktivno še v najnovejši dobi. Splošna tektonska in orografska smer se na severnem otoku izraža le na vzhodu. Zahodni in osrednji del pa so mladi tektonski premiki razbili v več bolj osamljenih čokov. V zvezi s tem pa se je razmahnil tukaj tudi mladi vulkanizem v taki meri kot le malokje na svetu. Odje lave in groha, zajezena jezera, ugasli in živi vulkanski stožci pa cela vrsta drobnih znanilcev nemira v zemeljski skorji, kot gejziri, solfatare in termalni vreli so značilnost za vse osredje otoka okrog jezera Taupo. Na južnem otoku je drug mlajši pojav preoblikoval lice pokrajine. Še danes so tu gore - posebno prav na jugu - zaledenene in so bile v najbližji geološki preteklosti še dosti bolj. Ves inventar glacialnih oblik je tu zastopan; koritaste doline, morene in jezera za njimi, po krnicah razjedeni vrhovi in ledeniki. Mnogi od njih - največji meri preko 30 km - se stekajo na jugozahodu proti obali in se končajo le nekaj sto metrov nad pravimi fjordi, po katerih so se nekdanj nadaljevali v morje.

V nasprotju z Avstralijo je Nova Zelandija po prirodi gozdnat otok. Vegetacija pa je tu čisto svojska. Večina rastlin je endemična, kar kaže, da je bilo otočje že dolgo osamljeno. V novozelandskem gozdu presenečajo iglavci in neverjetna obilica raznih praproti, od katerih dosežejo nekatere čez dvajset metrov višine. To je vegetacija, ki priča o obilni vlagi. Severni otok pozna pri svojem zelo umerjenemu podnebju celo palme. Nič manj svojsko ni živalstvo. Z izjemo netopirjev sesalcev vobče ne pozna, pač pa obilje ptičev in kuščaric, ki kažejo po svojih organih in oblikah, da se je razvoj živih bitij tukaj v marsikaterem pogledu zakasnil za nekaj geoloških dob.

Ta svojska priroda je močno vplivala na Maore, novozelandske Polinezijce. Prej vajeni sončnih otokov tropskega Pacifika so se morali v novi domovini krepko spoprijeti z mnogo manj ugodno prirodo. Bolj obilna obleka iz vitaken lili je phormium tennax in solidno zgrajene lesene hiše, okrašene tudi z lepimi rezbarijami so bile pogoj, da so mogli v hladnejši polovici leta prenesti nižje temperature, kot so jih

bili vajeni. Njihovi glavni rastlini za prehrano, jam in taro, dve gomoljkasti rastlini, ki so ju prinesli s seboj, sta dajali v ostrejšem podnebjju le nizke donose. Kovinskega orodja in orožja vobče niso nikoli poznali pa tudi sicer jim požigalniško poljedelstvo ni moglo dosti dati. Lov je bil težaven, kajti velikih živali domala ni. Orjaški, reliktni ptič moa, visok 3-4 metre, je zato hitro izumrl. Smatrajo, da je treba ljudožrstvo in bojevitost maorskih plemen pripisati večni borbi za hrano. Tako je bilo življenje Maorov v prvi polovici 19. stoletja, ko je val evropske kolonizacije dosegel obale Nove Zelandije.

/Nadaljevanje sledi/

dr. Vitalij Manohin

Ali vplivajo eksplozije atomskih bomb na vreme?

V zvezi z večjimi odkloni vremenskih pojavov od normale, ki so zlasti pogosti v zadnjih letih, krožijo med laiki razlage, da je vzrok tovrstnim vremenskim prilikam v eksplozijah atomskih bomb. Znanstveni krogi pa se omejujejo predvsem na ustne izjave po radiu, kjer moramo razlikovati skupino ameriških in nemških meteorologov, med njimi Wexlerja /ameriški meteorolog/ Steinhauserja /Dunajski meteorolog/, ter skupino japonskih meteorologov, med njimi Okado in Tagasakhija. Iz znanstvene literature mi je znano samo eno delo te teme, in sicer "Weather and the atomic bomb tests at Bikini" Bull. Am. Met. Soc. Oct. 1946. Iz vseh navedenih podatkov si moremo ustvariti to-le predstavo o stališču uradnih znanstvenih krogov do vprašanja vpliva atomskih eksplozij na svetovno vreme: energija eksplozij atomskih bomb, tvori kljub izredno močnemu efektu, kvečjemu le eno desetmilijoninko / po Steinhauserju celo eno milijardinko/ dnevnega obroka one energije, ki vodi svetovno vreme. Na ta način se izključuje vsaka možnost vpliva atomskih eksplozij na svetovno vreme. Omenjena japonska meteorologa pa sta zavzela bolj rezervirano stališče in primerjata učinek atomskih eksplozij z učinkom izbruhov ognjenikov, ki je v naslednjem: izbruh vrže v zrak ogromne množine finega vulkanskega pepela, ki povzroča v smislu znanega Rayleigh-evega zakona mnogo močnejšo oslabitev sončnih žarkov, kakor terestričnih /infra-rdečih/ žarkov. Po Baurju /Einführung in die Grosswetterkunde Weisbaden, Diesterich 1948/ znaša oslabitev sončnih žarkov do 30 krat večjo vrednost od oslabitve terestričnih žarkov. Zaradi tega pomenijo ognjeniški izbruhi znižanje temperature in to predvsem v tropih in poletih, kjer prevladuje sončno vžarevanje nad terestričnim izžarevanjem. V področjih polarne noči, kjer sončnega vžarevanja sploh ni, učinkuje ognjeniški popel z lahnim dvigom temperature. Posledica nakazanih temperaturnih sprememb je oslabitev takozvane zonalne cirkulacije in v ojačenju monsunskih teženj: zonalna cirkulacija ustreza splošni normalni cirkulaciji ozračja, ki pride do izraza v močnih subtropskih anticiklonih in prevladujočih zahodnih vetrovih v zmernih zemljepisnih širinah. Kot znano je fizikalni mehanizem zonalne cirkulacije zasnovan na temperaturni razliki med tropi in tečajih /gl. n.pr. Compendium of Meteorology, 1951 S. 551/. Kadar se ta razlika zmanjša, se zmanjša tudi zonalna cirkulacija. Ojačena zonalna cirkulacija pomeni mile zime in v področju srednje Evrope vroča poletja /gl. H. Trenkle Beiträge zur langfristigen Witterungsvorhersage,